

Valtakunnallinen ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma 2026-2035 sekä ehkäisevä päihdetyö Siilinjärvellä 2026

Jaana Niiranen

Yleistä

Ehkäisevä päihdetyö on hyvinvoinnin edistämistä, jonka tavoitteena on myöhentää päihteiden käytön aloitusta, vähentää päihteiden käyttöä ja ehkäistä niistä aiheutuvia haittoja. Työ kohdentuu kaikenikäisiin siilinjärveläisiin.

Valtakunnallinen ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma 2026–2035

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) koordinoima valtakunnallinen ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma vuosille 2026–2035 ohjaa

- alkoholi-,
- huume-,
- tupakka- ja
- nikotiinituote- sekä
- rahapelihaittojen ehkäisyä kunnissa, hyvinvointialueilla ja valtakunnallisella tasolla.

Ohjelma toimeenpanee ehkäisevän päihdetyön lakia (523/2015) sekä päihde- ja riippuvuusstrategiaa. [thl.fi], [julkari.fi]

Ohjelman päätavoitteet

Vuoteen 2035 mennessä pyritään siihen, että:

- Aikuisten alkoholin, huumeiden sekä tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö vähenee.
- Riskitason rahapelaaminen vähenee.
- Alaikäiset eivät käytä päihteitä, nikotiinituotteita tai rahapelejä.
- Päihteistä ja riippuvuuksista aiheutuvat haitat vähenevät lapsilla, nuorilla, työikäisillä, ikääntyneillä sekä heidän läheisillään.

Painopisteet

1. Tutkittu tieto ja laadukkaat rakenteet

- Ehkäisevän päihdetyön johtaminen perustuu tutkimusnäyttöön.
- Päihdeolojen seuranta, arviointi ja tiedolla johtaminen vahvistuvat.
- Kuntien ja hyvinvointialueiden rakenteita ja yhteistyötä kehitetään.

2. Arkiympäristöt muutoksentekijöinä

- Vaikutetaan niihin ympäristöihin, joissa ihmiset elävät: koteihin, kouluihin, oppilaitoksiin, työpaikoille, vapaa-ajan ympäristöihin ja digitaalisiin ympäristöihin.
- Vahvistetaan suojaavia tekijöitä ja vähennetään altistumista haitalliselle markkinoinnille ja saatavuudelle.
- Lasten ja nuorten suojaaminen on erityisen vahvasti esillä.

3. Varhainen tunnistaminen ja tarvelähtöinen tuki

- Riskikäyttö, ongelmapelaaminen ja muut haitat tunnistetaan aiempaa aikaisemmin.
- Tarjotaan oikea-aikaista tukea eri kohderyhmille.
- Painotetaan puheeksiottoa, neuvontaa ja varhaisia interventioita.

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma 2026–2035

Yhteisvoimin kohti päihde- ja riippuvuushaitattomampaa arkea

Tutkittu tieto ja vahvat rakenteet
- Tiedolla johtaminen
- Vaikuttavat menetelmät
- Toimiva yhteistyö

Arkiympäristöt muutoksentekijöinä
- Kodit, koulut ja työpaikat
- Lasten ja nuorten suojaaminen
- Haitalliselle altistumiselle vaikuttaminen

Varhainen tunnistaminen ja tuki
- Riskien varhainen tunnistaminen
- Puheeksiotto
- Oikea-aikainen tuki

Läpileikkaavat teemat tukevat yllä olevia painopisteitä

📣 Viestintä | 🎓 Osaaminen | 👥 Osallisuus | 💔 Stigman vähentäminen

Tavoite 2035:
Vähemmän alkoholi-, huume-, nikotiini- ja rahapelihaittoja sekä enemmän hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta kaikenikäisille.

Mitä uutta verrattuna aiempaan ohjelmaan?

Ohjelma reagoi muuttuneeseen toimintaympäristöön:

- nikotiinipussien ja muiden uusien nikotiinituotteiden yleistymiseen
- alkoholin lisääntyneeseen saatavuuteen
- verkkorahapelaamisen kasvuun
- huumehaittojen ja huumekuolemien lisääntymiseen
- teollisuuden ja markkinoinnin uusiin vaikuttamiskeinoihin
- haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien tarpeisiin

Käytännön merkitys ehkäisevän päihdetyön koordinaattorille

Kuntien ja hyvinvointialueiden näkökulmasta ohjelma korostaa erityisesti:

1. rakenteiden ja koordinoinnin vahvistamista,
2. paikallista tiedolla johtamista,
3. lasten ja nuorten suojaamista,
4. eri toimialojen yhteistyötä,
5. varhaisen tunnistamisen menetelmien käyttöönottoa sekä
6. asukkaiden osallisuutta ehkäisevässä päihdetyössä

Yhteistyö

on keskeinen osa kunnan ehkäisevää päihdetyötä. Siilinjärvellä työtä tehdään valtakunnallisen Pakka-mallin mukaisesti. Pakka-malli on yhteisöllinen toimintatapa, jonka avulla ehkäistään alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittoja paikallisella tasolla. Siilinjärvi tekee ehkäisevää päihdetyötä seudullisessa yhteistyössä mm. Kuopion kaupungin ja Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa.

Verkostot ja työryhmät

Norppa, Hyte, Pohjois-Savon ept/emt-verkosto, Kuopion kriisikeskus, Pelituki, Ankkuri, seurakunta, Pohjois-Savon Pakkatarjontatyöryhmä, koulutustyöryhmä, mielenterveys- ja päihdejaosto (valtakunnallinen), oppilashuoltoryhmät, itsemurhien ehkäisy verkosto, väkivaltatyöryhmä, Zempparin asiantuntijatyöryhmä, Kuopion seudun päihdetoimijat, Pakka-kehittäjäverkosto, (THL), järjestöt (Sj), nuorisotyön ept-verkosto, hankkeet (Wörtti, Käänne jne), Ehyt, Ingman, Sakky, Ysao, puolustusvoimat

Mikä tilanne….

- Nuorten päihteiden käyttö vähentynyt kouluterveyskyselyn mukaan

→Havaittavissa kuitenkin ollut lisääntynyttä alkoholin käyttö

→Vapen käyttö vähentynyt

- Nuorten pahoinvointi näkyy ilkivaltana, kiusaamisena ja ajoittain rasistisena käytöksenä
- Nuorilla myös tulevaisuususko heikentynyt
- Nuorisotaloilla, kouluissa ja katukuvassa havaittavissa nuorilla turvallisen aikuisen nälkä → helposti tullaan jutuille

Mitä tehtiin.....

- Hyvän elämän eväät –oppitunnit 4. ja 6.luokkalaisille (11)
- Totta vai Tarua –oppitunnit 8.luokkalaisille (16)
- Laillisuuskasvatus, kiusaaminen jne –oppitunnit (9)
- Ankkurin koulukierrokset (10)
- Muu henkilöstön koulutus (2)
- Huoltajien ilta (2)
- 2. aste (6)
- FestariPakka (2)
- Joustava kesätyö, kutsunnat, Asunnottomien yö, Huumekuolemien ehkäisy ja ensiapu –koulutus nuorille sekä jalkautumista
- Ankkurinuoria työskentelyssä 21

2027

- **Kohtaaminen ja puheeksi ottaminen** ovat tärkeitä keinoja haittojen ehkäisyssä. Huolet otetaan esiin riittävän varhain kaikissa ikäryhmissä ja ihmiset ohjataan tarvittaessa tuen piiriin.
    - → Työikäiset voisivat olla vuoden 2027 kohderyhmä nuorten lisäksi. Kun tuetaan työikäisiä, tuetaan samalla myös vanhemmuutta ja sitä kautta nuoria
    - → kansalaisopisto, kirjasto, harrastustoiminnat, järjestöt, TTH, työllisyyspalvelut
- **Viestintä** lisää kuntalaisten, ammattilaisten ja yhteistyötahojen tietoa päihteiden ja rahapelaamisen haitoista. Samalla vaikutetaan asenteisiin ja vahvistetaan motivaatiota hyvinvointia tukeviin valintoihin.
- Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma vuosille 2027 - 2031